

provincie **HOLLAND**
ZUID

GS brief aan Provinciale Staten

Postadres Provinciehuis
Postbus 90602
2509 LP Den Haag
T 070 - 441 66 11
www.zuid-holland.nl

Datum
6 april 2021

Ons kenmerk
PZH-2021-772583714
DOS-2012-0007594

Bijlagen
1

Aan Provinciale Staten

Onderwerp
Overzicht 6 april 2021 actualiteit n.a.v.
ontwikkelingen coronavirus

Geachte Statenleden,

Op 27 februari 2020 werd in Nederland de eerste besmetting met het coronavirus vastgesteld. Inmiddels hebben we al meer dan een jaar te maken met maatregelen en beperkingen die de verspreiding van het virus moeten voorkomen. Op 23 maart jl. heeft het kabinet bekend gemaakt dat de huidige coronamaatregelen tot zeker 20 april van kracht blijven. Het negatief advies voor reizen naar het buitenland wordt verlengd tot en met 15 mei. De enige aanpassing van het maatregelenpakket is dat vanaf 31 maart de avondklok een uur later in kon gaan, om 22.00 uur. Het kabinet verlengt de maatregelen omdat de besmettingen met het coronavirus toenemen en het aantal coronapatiënten op de intensive care stijgt. Gedeputeerde Staten beseffen dat de coronabeperkingen een grote impact hebben op de samenleving en de economie en dat mensen snakken naar het einde van de crisis. Met de komst van vaccins tegen het coronavirus dient zich perspectief aan op meer vrijheid in ons dagelijks leven en ruimte in de economie. Het kabinet verwacht dat in juli 2021 iedereen die gevaccineerd wil worden een eerste prik heeft gehad. Dat is een mooi en hoopvol vooruitzicht.

Afgelopen december hebben wij u voor het laatst een algemene informatiebrief over corona-gerelateerde ontwikkelingen gestuurd ([PZH-2020-760182935](#)). Sindsdien hebben we u via de reguliere informatievoorziening op specifieke beleidsterreinen over ontwikkelingen rond de aanpak van de coronacrisis geïnformeerd. Op 19 januari jl. hebben we u een brief gestuurd ([PZH-2021-764450522](#)) waarin we het signaal hebben afgegeven dat we, omwille van de duurzame inzetbaarheid van ons personeel, in sommige portefeuilles wat gas terug moeten nemen waardoor het voor kan komen dat producten later of in een andere vorm aan u zullen worden aangeboden. Dit omdat de huidige lockdown, met bijvoorbeeld de combinatie van thuiswerken en de zorg voor gezinsleden en naasten, veel van provinciale medewerkers vraagt.

Nu de zomertijd is ingegaan sturen wij u graag weer een algemene corona-update, zodat u een overzicht heeft van de actuele stand van zaken en de provinciale maatregelen sinds de jaarwisseling.

Stand van zaken Provincie Zuid-Holland

In de afgelopen maanden hebben wij de provinciale organisatie een verkenning laten verrichten van de mogelijke impact van de coronapandemie op de (Zuid-Hollandse) samenleving. In het rapport 'Navigeren in de mist. Perspectieven na de coronapandemie', dat u op 2 maart is toegestuurd ([PZH-2021-765741861](https://toekomstscenarios.zuid-holland.nl/)), is een overzicht gemaakt van de korte en middellange implicaties van de coronacrisis. Via scenario's wordt ook een beeld gegeven van mogelijke gevolgen op de langere termijn. Er zijn vier mogelijke maatschappijvarianten uitgewerkt aan de hand van de prioritaire beleidsthema's van de provincie. De scenario's zijn geen toekomstvoorspelling, wetenschappelijke analyse of beleidskeuzes, maar vooral gericht op het op gang brengen van gesprekken en bedoeld als voeding voor debat en beleidsontwikkeling. Het rapport kunt u als e-magazine raadplegen via <https://toekomstscenarios.zuid-holland.nl/>

Als bijlage bij deze brief sturen wij u een geactualiseerde versie van het overzicht van maatregelen waarmee Gedeputeerde Staten bij willen dragen aan het opvangen van de maatschappelijke en economische gevolgen van de coronacrisis. De maatregelen 1 tot en met 36 uit dit overzicht hebben we eerder met u gedeeld. De maatregelen 37 tot en met 39 zijn nieuwe maatregelen, waarover we u via de informatievoorziening op de specifieke beleidsterreinen al hebben geïnformeerd. Zoals u kunt zien, betreft het de openstelling van de subsidieregeling Toerisme, het opstellen van een cultuurbarometer en een subsidieregeling voor het opvangen van recreatiedrukte in groengebieden. Verder is de informatie bij de maatregelen 14, 15, 19, 25, 29 en 34 geactualiseerd naar aanleiding van recente ontwikkelingen.

Economische zaken

Eind februari heeft het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) de voorlopige cijfers voor regionaal economische groei in Nederland gepresenteerd. Uit die cijfers blijkt dat de Zuid-Hollandse economie in 2020 met 3 procent is gekrompen. Hoewel die terugval minder fors is dan het Nederlands gemiddelde van 3,8 procent, staat de krimp in schril contrast met de regionale groeicijfers van een jaar eerder. In 2019 groeide de Zuid-Hollandse economie nog met 1,3 procent. De cijfers van het CBS laten verder zien dat er kleine verschillen bestaan tussen Zuid-Hollandse corop-regio's. De regio's Leiden en Bollenstreek, Rijnmond en Overig Zuidoost-Zuid-Holland krompen met drie procent. In alle overige Zuid-Hollandse corop-regio's ligt de krimp met twee procent onder het Zuid-Hollands gemiddelde. De cijfers van het CBS zijn te vinden op: <https://www.cbs.nl/nl-nl/maatwerk/2021/08/regionale-economische-ontwikkeling-2020>

In de coronacrisis willen provincies een rol spelen in het duurzaam herstel en vernieuwing van de economie. Daartoe hebben de gezamenlijke provincies op 9 september 2020 een Herstelplan Regionale Economie aangeboden aan de staatssecretaris van Economische Zaken en Klimaat. In dit plan van het Interprovinciaal Overleg (IPO) staan concrete voorstellen om gezamenlijk te investeren in het verdienvermogen van de regio's en de nationale economie. Tegelijkertijd is er aandacht voor grote transities op het gebied van de arbeidsmarkt, circulaire economie, energietransitie en digitalisering. Inmiddels is het herstelplan, samen met het Rijk en de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG), uitgewerkt tot dynamische uitvoeringsagenda. Het doel van de dynamische uitvoeringsagenda is om samen met partners te komen tot een gezamenlijke en gecoördineerde aanpak, voor het herstel van de economie. Informatie over het

IPO Herstelplan kunt u vinden op: <https://www.ipo.nl/thema-s/regionale-economie/herstel-regionale-economie/>

Op 11 maart heeft het Europees Geneesmiddelenbureau (EMA) het coronavaccin van het farmaceutisch bedrijf Janssen uit Leiden goedgekeurd. De goedkeuring van dit vaccin is een belangrijkste stap in het mondiale vaccinatieproces. In de Verenigde Staten was het Janssen-vaccin al eerder goedgekeurd en wordt het al ingezet. Van het vaccin heeft Nederland 11,3 miljoen doses besteld, die dit jaar geleverd moeten worden. Janssen is gevestigd op het Leiden Bio Science Park en een belangrijke speler in de sector Life Sciences & Health. Daarmee straalt het succes van Janssen mede af op het Leiden Bio Science Park en de Life Sciences & Health sector in Zuid-Holland, waar de provincie ondersteuning aan verleent.

In 2020 heeft de Europese Commissie een herstellepakket 'Next Generation EU' van 750 miljard euro gelanceerd dat mede is gericht op het opvangen van de schok van de coronacrisis. Voor de korte termijn biedt dit pakket middelen via het programma REACT EU. Het budget van REACT EU wordt via de lopende landsdelige programma's van het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO) uitgegeven om snelle uitvoering mogelijk te maken. Voor de provincie Zuid-Holland loopt dit via het programma Kansen voor West, waarin ongeveer €90 miljoen extra beschikbaar komt. Op 15 februari 2021 vond de openstelling plaats. Voor budgetten waarvoor de provincie Zuid-Holland verantwoordelijk is hebben drie openstellingen plaats gevonden. De eerste kent een budget van €6,25 miljoen voor de doorontwikkeling van groene en digitale innovaties door het MKB. Een tweede heeft een budget van €3,5 miljoen voor de realisatie van lokale warmtenetten. De derde openstelling is samen met de stad Rotterdam vorm gegeven. Deze heeft €7 miljoen beschikbaar voor (circulaire) projecten die bijdragen aan een CO₂-emissiearme en grondstoffen-neutrale industrie in het Haven Industrieel Complex. De openstellingen zijn direct volledig overtekend, wat een duidelijk teken is van de behoefte voor concrete initiatieven voor het 'uit de crisis investeren' richting een toekomstbestendige economie. Op dit moment beoordeelt een onafhankelijke commissie van deskundigen de ingediende voorstellen. Daarna wordt duidelijk welke projecten een bijdrage zullen ontvangen.

Een tweede belangrijk onderdeel van 'Next Generation EU' betreft de Recovery and Resilience Facility (RRF). Voor de lidstaat Nederland is hiervoor circa 6 miljard euro beschikbaar. Om aanspraak te maken op deze middelen moet het kabinet een herstelplan indienen bij de Europese Commissie. De middelen kunnen worden besteed in lijn met hervormingen die de Europese Commissie van lidstaten vraagt; de zogenaamde landen-specifieke aanbevelingen. De investeringen moeten bijdragen aan de vergroening (nationaal klimaatplan) en digitalisering van de economie en aan het missie gedreven innovatiebeleid. Ons nationale plan zal door het nieuwe kabinet bij de Europese Commissie worden ingediend. Dit betekent dat de middelen voor Nederland pas medio 2022 beschikbaar zullen komen. Door de betrokken departementen is een verkenning van projecten opgesteld, die aan de formateur wordt aangeboden. De verkenning bevat de thema's waarop ingezet zou kunnen worden, waarbij de 'vraag' het beschikbare budget met een factor 10 lijkt te overstijgen. Keuzes daarin zullen gemaakt worden door het nieuwe kabinet. Via het IPO hebben de provincies gevraagd om als regio's een formele rol te krijgen in het proces van het RRF. Vanuit het Comité van de Regio's wordt deze inzet breed gesteund.

Op 21 januari jl. heeft het kabinet het coronasteunpakket voor banen en economie flink uitgebreid. Met de uitbreiding van het steunpakket is een totaalbedrag gemoeid van 7,6 miljard euro. Nadere informatie over de uitbreiding kunt u vinden op:

<https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2021/01/21/forse-uitbreiding-steun--en-herstelpakket>

Een van de maatregelen betreft de uitbreiding van de Tegemoetkoming Vaste Lasten (TVL), waardoor meer ondernemingen hierop aanspraak kunnen maken. In het bijzonder kunnen nu ook grotere land- en tuinbouwbedrijven voor de TVL in aanmerking komen. De crisisorganisatie Corona Tuinbouw is tevreden over het steunpakket, maar geeft tegelijkertijd aan dat er helaas nog altijd bedrijven tussen wal en schip vallen. Omdat de horeca nog steeds op slot zit, valt de afzet weg van telers en handelsbedrijven die verse producten leveren aan horeca en foodservice-bedrijven. De crisisorganisatie heeft een lobby ingezet gericht op compensatie voor specifieke tuinbouwbedrijven die leveren aan de horeca. In 2020 is een deel van de gereserveerde 600 miljoen euro voor algemene coronasteun voor de tuinbouw onbenut gebleven. Met het restant zouden bedrijven voor wie de afzet aan de horeca wegvalt geholpen kunnen worden. Ook zou steun kunnen worden gegeven aan tuinbouwbedrijven die in 2020 zijn gestart. Ondanks de coronacrisis zijn de exportcijfers van de tuinbouw gelukkig op pijl. De sector is creatief en ondernemend en weet zo een groot deel van haar omzet te behouden.

De organisatie 'Retailagenda' heeft onderzoeksbureau Q&A Insights & Consultancy een uitgebreide impactanalyse uit laten voeren naar de gevolgen van de coronacrisis op de non-foodretail. In het rapport, dat in maart 2021 is verschenen, staan de effecten van de lockdown op consumentengedrag en winkelgebieden beschreven. Hoewel het aantal faillissementen in de retail door de overheidssteun nog meevalt, is de verwachting dat op termijn 10%-30% van de non-foodzaken moet sluiten en 20%-30% van de horeca zal verdwijnen. Dit leidt ertoe dat winkelgebieden in steden gaan krimpen en zullen vragen om een transformatie naar andere functies. De impactanalyse kunt u vinden op: <https://retailand.nl/impactanalyse-retailagenda-onderweg-naar-een-ander-normaal/>

In de laatste algemene informatiebrief over onze aanpak van de coronacrisis van 8 december jl. hebben wij u geïnformeerd over de provinciale subsidieregeling 'tegemoetkoming loonkosten onlangs gediplomeerden' (het Jongeren Werkplan). Zie hiervoor maatregel 29 in het overzicht dat als bijlage bij deze brief is gevoegd. In aanvulling hierop wijzen wij u graag op het Zuid-Hollandse platform Kickstart Your Career, dat jongeren verbindt aan een passende (eerste) baan bij bedrijven in de regio. Op 4 januari is hiervoor de website www.kickstartyourcareer.nl gelanceerd. Het platform, waarin de provincie Zuid-Holland partner is, biedt steun aan jongeren en bedrijven in deze coronatijd.

Cultuur

In opdracht van de provincie Zuid-Holland hebben het Kunstgebouw en het Erfgoedhuis begin 2021 een cultuurbarometer opgesteld. Hierover hebben we u op 26 februari jl. per brief geïnformeerd ([PZH-2021-767772011](https://www.pzh.nl/actueel/nieuws/2021/02/26/cultuurbarometer)). De cultuurbarometer brengt de stand van zaken en de knelpunten van de coronapandemie voor de cultuursector in beeld. Bij het opstellen van de barometer is informatie opgehaald bij instellingen, gemeenten en brancheverenigingen. De barometer laat zien dat de cultuur- en erfgoedsector divers is, wat zich ook uit in de ervaren nood - deze varieert van klein tot groot. Tegelijkertijd is de sector vaak veerkrachtig en creatief in het

vinden van nieuwe oplossingen zoals livestreams. Voor de grote meerderheid van de instellingen is de situatie echter uiterst precair, dit geldt met name voor musea en theaters buiten de grote steden. Er is veel onzekerheid over de toekomst op de iets langere termijn: onzekerheid over de duur van de steun, het type en de duur van coronamaatregelen, de daaraan gerelateerde programmeringsproblemen en de vraag of het publiek terug zal komen. De barometer zal worden besproken met de Zuid-Hollandse gemeenten. Op basis van de barometer kan worden bekeken of acties nodig zijn en in welke richting, bijvoorbeeld een lobby richting de rijksoverheid. Vóór de zomer van 2021 volgt nog een geactualiseerde cultuurbarometer, waarin nieuwe ontwikkelingen zijn meegenomen.

Zoals eerder aangegeven vinden wij bibliotheken vitale instellingen. Doordat de huidige coronabeperkingen tot en met 20 april van kracht blijven, kunnen bezoekers zeker tot die datum niet naar de openbare bibliotheek. Bibliotheken bieden producten en diensten zoveel mogelijk online aan, zodat mensen hier toch gebruik van kunnen maken. Bij sommige bibliotheken is het bijvoorbeeld mogelijk online gereserveerde boeken af te halen en terug te brengen. Er zijn bibliotheken waar bepaalde groepen terecht kunnen voor georganiseerde huiswerkbegeleiding. Veel bibliotheken leggen contact met hun (kwetsbare) leden. Zo worden oudere leden (75+) die graag gebruik maken van de diensten van de bibliotheek, maar dat nu niet kunnen, gebeld voor een praatje en geattendeerd op de dienstverlening die in deze periode nog wel mogelijk is. Ook worden deze leden als dat nodig is geholpen bij het online bestellen van boeken.

Mobiliteit

Het openbaar vervoer (OV) is hard geraakt door de coronapandemie. De reizigersaantallen zijn door de landelijk ingestelde maatregelen fors ingezakt. Aangezien het OV als vitale voorziening voor noodzakelijke reizen wel zoveel mogelijk in stand gehouden moet worden, maken de vervoerders verlies ten opzichte van de situatie voor corona. Deze verliezen worden nu nog grotendeels afgedekt door de beschikbaarheidsvergoeding van het Rijk. Wij hebben u hier afgelopen jaar regelmatig schriftelijk over geïnformeerd.

De verwachting is dat de gevolgen van de coronapandemie voor het OV de komende jaren nog zichtbaar blijven. Op dit moment zijn er nog enkele grote onzekerheden. Naast de ontwikkeling van de pandemie op zich, heeft dit betrekking op:

- De continuïteit van de beschikbaarheidsvergoeding na juni 2021. Als de beschikbaarheidsvergoeding wordt doorgezet, is niet duidelijk in welke vorm dit zal zijn;
- Het aantal reizigers dat na corona terugkeert en de snelheid waarmee dit gebeurt;

In een optimistisch scenario herstellen reizigersaantallen na corona zich weer vrij snel en draagt het Rijk bij aan het afdekken van verliezen. In een negatief scenario krijgen we te maken met een langzaam herstel van de reizigersaantallen en stopt het Rijk geheel met compensatie van verliezen. In dat laatste geval is een afname van tot wel 30% in het aantal dienstregelingen per concessie reëel. Dit heeft grote consequenties voor het voorzieningenniveau van het OV.

Als onderdeel van de afspraken rond de beschikbaarheidsvergoeding wordt momenteel dan ook op verschillende niveaus gewerkt aan een transitieplan voor het OV. Doel hiervan is het regionale OV in het post-corona tijdperk weer stabiel en toekomst vast te kunnen laten functioneren zonder steunmaatregelen van het Rijk. Op landelijk niveau wordt een transitieplan uitgewerkt, dat input is

voor de kaders van het provinciale transitieplan. Vervolgens vindt een doorvertaling plaats naar transitieplannen per concessie. We hopen u op korte termijn verder te kunnen informeren over het provinciale transitieplan.

Op het gebied van dagelijks beheer en onderhoud van infrastructuur loopt het uitvoeren van werkzaamheden gewoon door. Dit blijft mogelijk door een extra goede afstemming van roosters. Bij de uitvoering van planmatig onderhoud zijn sinds de vorige corona-update van 8 december 2020 geen nieuwe corona-gerelateerde claims binnengekomen. Ook hier loopt, door goede opvolging van de RIVM-maatregelen en gecommiteerde inzet van de provinciale medewerkers, het voorbereiden en begeleiden van projecten gewoon door.

Door vertraging vanwege de coronapandemie is er op het terrein van infrastructuur een aantal claims voor meerkosten bijgekomen. Sinds de corona-update van december jl. zijn bij de Rijnlandroute twee verzoeken tot betaling van meerkosten binnengekomen. Deze meerkosten hebben specifiek betrekking op de N434 en de Tjalmaweg, beide voor de periode tot en met 2020 met de opmerking dat nog extra kosten voor 2021 zijn voorzien. Een corona-uitbraak in januari jl. heeft geleid tot een vertraging van twee weken. De impact op de eindmijlpalen is nog niet expliciet gemaakt, wel is er vertraging ontstaan op onderliggende activiteiten, o.a. als gevolg van het niet tijdig beschikbaar hebben van boorpersoneel. In de voortgangsrapportages van de Rijnlandroute wordt u verder op de hoogte gehouden over de afwikkeling van de meerkosten. Naast de meerkosten bij de Rijnlandroute zijn er ook meerdere claims voor meerkosten ingediend bij andere provinciale infrastructuurprojecten zoals bijvoorbeeld bij het project N207 Vredenburglaan. Daarnaast zijn er nog claims voor meerkosten ontvangen voor de projecten Overhaalbrug en Steekterbrug. Gedeputeerde Staten moeten nog besluiten of wordt overgegaan tot betaling van de hierboven beschreven meerkosten.

Op 1 april 2021 is het vaarseizoen van start gegaan. Vorig jaar werd vanwege de coronapandemie de zomerbediening van de bruggen en sluizen met zes weken uitgesteld tot medio mei 2020. Dit jaar zijn de ruimere bedientijden vanaf 1 april ingegaan. Op het gebied van de bediening van de bruggen en sluizen is er geen beperking meer door de coronapandemie. Wel hebben de maatregelen in het kader van de coronapandemie invloed op de werkzaamheden van onze medewerkers in de bediencentrales.

Recreatie, toerisme en natuur

Door de coronamaatregelen zijn veel vrijetijdsbestedingen komen te vervallen. Daarnaast zijn mensen meer bezig met een gezonde levensstijl. Deze twee ontwikkelingen hebben geleid tot een toename van wandel- en fietsrecreanten. De huidige voorzieningen in recreatie- en natuurgebieden zijn niet overal toereikend om deze stroom nieuwe recreanten op te vangen. Om de recreatie- en natuurgebieden bij de toegenomen recreatiedrukke te ondersteunen hebben we een subsidieregeling vastgesteld voor maatregelen die de toename van recreanten op moeten vangen. Het betreft bijvoorbeeld voorlichting over gedragsregels, het uitzetten van aanvullende routes, het plaatsen van extra bankjes of prullenbakken, intensivering van de schoonmaak en het verbeteren van wandelpaden en parkeerplaatsen. Voor de subsidieregeling is een bedrag van 700.000 euro beschikbaar.

Door de grotere toeloop op natuur- en recreatiegebieden kan het bij goed weer zo druk worden, dat mensen geen afstand meer kunnen houden op de paden waardoor gebieden afgesloten moeten worden. Ook is er door de drukte meer (zwerf)afval en komt het vaker voor dat mensen letterlijk buiten de gebaande paden treden en zo de natuur schaden. De terreinbeheerders houden daarom intensiever toezicht. Voor diverse natuurgebieden is aan de omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid, die voor de hele provincie de handhaving binnen de Natura 2000-gebieden coördineert, gevraagd in de weekenden voor extra toezicht te zorgen.

Voor beheersing van de toeloop zijn in andere provincies goede ervaringen opgedaan met de inzet van een zogenaamde druktemonitor voor natuur- en recreatiegebieden. Een druktemonitor is een online kaart waarop mensen in één oogopslag kunnen zien waar het druk of rustig is in hun provincie zodat de drukte over gebieden kan worden verspreid. Naast natuur en recreatiegebieden kan de monitor ook inzicht geven in de drukte bij andere locaties zoals toeristische attracties. Wij onderzoeken nu of een druktemonitor ook voor Zuid-Holland kan worden ingezet. Naast de hoge bezoekersdruk heeft de natuur, deels door de grotere toeloop, ook te kampen met een hoge stikstofdruk. Tijdens de coronacrisis werken wij samen met het Rijk en andere provincies hard aan oplossingen voor de stikstofproblematiek.

In deze tijd van corona zoeken recreanten ook vaker de zee en de wateren van de recreatiegebieden op om te sporten en te ontspannen. Er is het vermoeden dat de extra drukte leidt tot knelpunten op het gebied van zwemveiligheid. In 2020 was er een groter aantal verdrinkingen en bijna-verdrinkingen. Vrijwilligers van de reddingsbrigades moesten drie keer vaker in actie komen dan voorgaande jaren. Mede op aandringen van de Tweede Kamer heeft het kabinet afgelopen december besloten om incidenteel extra middelen beschikbaar te stellen aan de Reddingsbrigade Nederland. Nadere informatie over deze financiële steun vindt u op: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2020/12/08/kamerbrief-inzake-ondersteuning-reddingsbrigade-en-strandveiligheid> Met de reddingsbrigades in Zuid-Holland bekijken we welke knelpunten de coronadrukte oplevert en op welke wijze de provincie incidenteel ondersteuning kan bieden, op bijvoorbeeld het gebied van materialen of vrijwilligersbeleid.

Ook de toeristische sector wordt hard geraakt door de coronacrisis. Mede daarom hebben wij besloten om in de subsidieregeling toerisme Zuid-Holland aanvragen voor projecten die zijn gericht op coronamaatregelen en marktherstel hoger te waarderen. De subsidieregeling is op 15 december jl. - na een online voorlichtingsbijeenkomst - opengesteld. Uiteindelijk zijn er 88 subsidieaanvragen ingediend, ter waarde van meer dan 4 miljoen euro, waarmee het beschikbare bedrag van 500.000 euro ver werd overschreden. Wij zullen verkennen in hoeverre de regeling dit jaar nogmaals kan worden opengesteld zodat er opnieuw voorstellen gehonoreerd kunnen worden.

In 2020 hebben we ook digitale hulpweken voor kleinschalige toeristische ondernemers georganiseerd zodat zij hun digitale vindbaarheid op internet kunnen verbeteren. In totaal zijn 55 ondernemers geholpen. Het initiatief is samen met enkele regionale toeristische marketingorganisaties opgezet en was bedoeld als steuntje in de rug in deze moeilijke tijden. In 2021 hopen we hier een vervolg aan te geven, mede binnen een bredere context van digitaliseringsopgaven in toerisme. Verder hebben we op 19 maart jl. een miniconferentie

toerisme georganiseerd met lokale bestuurders uit de provincie, waarin is gesproken over samenwerking in het toeristisch domein en tegelijkertijd aandacht was voor de coronacrisis en mogelijkheden voor overheden om te anticiperen op versoepeling van de coronamaatregelen.

Energie

In 2020 is de subsidieregeling Zonnig Zuid-Holland vastgesteld. Met deze regeling willen wij grootdakbezitters ondersteunen bij het plaatsen van zonnepanelen op daken met te weinig draagkracht voor conventionele zonnepanelen of bij het beschikbaar stellen van hun dak aan een energiecoöperatie. Een klein jaar later blijkt de interesse voor deze regeling minder dan verwacht. We vermoeden dat dit deels te maken heeft met de onzekerheid die de coronacrisis bij dakbezitters veroorzaakt. Ook kan een rol spelen dat innovatie nog geen onderdeel van de subsidieregeling uitmaakt. We werken aan een uitbreiding van de subsidieregeling met innovatieve vormen van dubbel ruimtegebruik, zoals zon op gevels en parkeerterreinen.

Verder merken we dat bewonersinitiatieven voortvarend doorgaan met het ontwikkelen van collectieve zonnedaken of warmteplannen voor woonwijken. Projecten van energiecoöperaties en lokale warmte-initiatieven lopen echter wel enige vertraging op doordat het vanwege de coronamaatregelen lastig is om informatieavonden of participatieprocessen te organiseren. Lokale initiatiefnemers gaan creatief en pragmatisch met de beperkingen om, maar kijken tegelijkertijd reikhalzend uit naar verlichting van de coronamaatregelen, zodat bijeenkomsten en besprekingen bijvoorbeeld niet alleen maar digitaal hoeven plaats te vinden.

Wonen, Ruimtelijke ordening en Verstedelijking

Als we kijken naar de woningbouwproductie zijn we zeer te spreken over het afgelopen jaar. Ondanks de coronacrisis zijn er in 2020 in Zuid-Holland de meeste nieuwbouwwoningen gebouwd in de afgelopen vijf jaar. In totaal zijn er het afgelopen jaar 15.182 nieuwbouwwoningen toegevoegd aan de voorraad. In de gemeente Den Haag zijn in absolute zin de meeste woningen van heel Nederland gebouwd. De gemeente Zoeterwoude kent naar verhouding de grootste toename van Nederland. Als we kijken naar de totale voorraadtoename dan zien we dat er, naast de nieuwbouw, nog 5.357 woningen zijn toegevoegd. Dit betreft bijvoorbeeld woningen in leegstaande kantoren, winkels en maatschappelijk vastgoed. Daarnaast zijn er 3.993 bestaande woningen onttrokken aan de voorraad, bijvoorbeeld door sloop. Per saldo is het woningbestand in 2020 een fractie minder gegroeid dan in 2019, maar ondanks de ingrijpende coronamaatregelen is er in Zuid-Holland stevig doorgebouwd. Netto zijn er in Zuid-Holland in 2020 16.754 woningen bijgekomen. Hiermee is Zuid-Holland de provincie waar de voorraad in absolute zin het meeste is toegenomen.

Aan de aanbodkant van de bouwketen gaat de productie op dit moment dus nog op redelijk tempo door. De bouwproductie is voor heel Nederland in 2020 minimaal (3 %) gekrompen. Het aantal bouwvergunningen is tegelijkertijd met 15% gestegen. De onzekerheid schuilt in de vraag welke gevolgen de financiële kant van de coronacrisis op de middellange termijn heeft voor de bouw en aanpalende sectoren. Rentestanden en het vertrouwen in de financiële weerbaarheid van overheden, markt en gebruikers zijn zeer bepalend voor de bouwketen. De bouwketen is essentieel voor de Nederlandse economie. De vorige (financiële) crisis heeft aangetoond dat het

belangrijk is om de bouwketen ook onder druk in stand te houden en tegelijkertijd in te zetten op innovatie, als wij de werkgelegenheid in deze sector willen behouden.

In combinatie met andere factoren, zoals stikstof, leidt de coronacrisis mogelijk op de middellange termijn tot vertraging in de woningbouw. Om dit te voorkomen en de bouw op gang te houden hebben we een aantal maatregelen genomen. Over deze maatregelen hebben we u in de afgelopen maanden al geïnformeerd. Zo is in de Najaarsnota het subsidieplafond van de Subsidieregeling spreiding sociale woningbouw regio Rotterdam verhoogd, hebben wij het Regionaal Bouwmanifest Rotterdam mede ondertekend en sluiten wij woon-werkakkoorden met gemeenten om de wederkerigheid tussen verstedelijking en economie te verstevigen en daarmee versnelling van de woningbouw tot stand te brengen. Met onze bouwagenda is inmiddels de volgende logische stap gezet.

Na een jaar waarin we met de coronacrisis leven rijst ook voor het verstedelijkingsdossier de vraag welke gevolgen blijvend zullen zijn - en welke veranderingen wellicht relatief snel in de pre-corona situatie terug zullen veren. Er wordt gesproken in termen van 'shocks en stresses'. Welk deel van de gevolgen hoort meer bij de 'shocks' met korte termijn impact - en welk deel hoort bij de meer blijvende 'stresses'? De onzekerheidsmarges blijven vooralsnog groot. In de verkenning 'Navigeren in de mist. Perspectieven na de coronapandemie' van de provincie Zuid-Holland wordt daarom met scenario's gewerkt. Hier komen ook nadrukkelijk de uitdagingen en kansen van een meer integrale benaderingen voor oplossingen in de fysieke leefomgeving aan bod.

Bij verstedelijking kijken we naar de vraagkant en de aanbodkant van dit thema. Aan de vraagkant blijft zichtbaar dat de behoefte aan ruimte om te wonen, te recreëren en te sporten door de coronacrisis groeit. De vraag naar ruimte om te werken en te winkelen laat inmiddels meer fluctuaties zien. Het thuiswerken wordt door veel bedrijven en werknemers als 'blijvende trend' gezien. Er zijn tegengeluiden, maar de trend zou kunnen zijn dat thuiswerken en flexwerken doorzet. De behoefte aan ruimte voor ontmoeting met collega's blijft - dat voelen we ook als organisatie - maar er zou minder behoefte aan standaard kantoorruimte kunnen ontstaan. Door het thuiswerken schuift een deel van de ruimtebehoefte naar het woondomein. Bovenop een structurele woningnood is er zo meer behoefte aan betaalbare woonruimte en mogelijkheden om thuis of zo dicht mogelijk bij huis te werken. De behoefte aan kantoorruimte wordt naar verwachting meer divers en kleinschalig. Ruimtebehoefte vanuit collectieve voorzieningen zoals het onderwijs en de zorg wordt eerder groter.

In combinatie met digitalisering en e-commerce leiden de coronamaatregelen in de detailhandel en logistiek tot snelle veranderingen. Behoefte aan winkelruimte neemt wellicht af, terwijl de vraag naar logistieke oplossingen en knooppunten - juist ook voor de stadsdistributie - toe zal nemen. Wij houden deze ontwikkelingen nauw in de gaten.

De pandemie heeft geleid tot een overstap van het openbaar vervoer (OV) naar de fiets. Naar verwachting zal een deel van deze mensen de fiets permanent blijven gebruiken; zo geeft een kwart van de fietsers aan ook na de pandemie meer te blijven fietsen. Dit geldt vooral voor stedelijke gebieden en recreatieve netwerken. Ook kan de fiets, en dan met name de E-bike, vaker worden gebruikt als veilig alternatief voor het OV als de pandemie aanhoudt. Voor het

verstedelijkingsvraagstuk is het fietsgebruik daarmee een belangrijk onderwerp. De opgaven die voortkomen uit de versnelde groei van het fietsgebruik worden gebundeld in het Nationaal Toekomstbeeld Fiets. Daarin kunnen routes waar meerdere routenetwerken samenvallen (zoals het provinciaal Hoofdnetwerk Fiets, de Hollandse Banen en het Landschapspark Zuidvleugel) prioriteit krijgen.

De genoemde verschuivingen onderstrepen het belang van slimme combinaties van maatregelen vanuit gezondheid, mobiliteit, economie, verstedelijking en groen. De vraag is concreet hoe tijdelijke aanpassingen om de leefruimte op straat te verbeteren ook ná de coronacrisis kunnen blijven bestaan. De kwaliteit van onze publieke ruimte wordt steeds belangrijker voor onze gezondheid en ons vestigingsklimaat. Dit betekent vaak een inrichting die meer uitgaat van verblijf en leefkwaliteit en minder van vervoer. De term '15-minuten stad' benadrukt deze zoektocht. De druk op stedelijke gebieden waar nabijheid een gegeven is zet door en daarom blijven ook betaalbaarheid, gezondheid en bereikbaarheid de grote uitdagingen voor onze verstedelijkingsstrategie. Ook al houden we anderhalve meter afstand en ook al versnelt de pandemie de digitalisering van het werk en ons consumptiegedrag, dan nog blijft het organiseren van nabijheid van essentieel belang voor de veerkracht en robuustheid van onze steden en dorpen

Provinciaal adviseur ruimtelijke kwaliteit (PARK)

De nieuwe provinciaal adviseur ruimtelijke kwaliteit (Noël van Dooren) heeft in zijn werkplan het project 'Atelier C' opgenomen. Met Atelier C wil hij in het kalenderjaar 2021 ruimtelijke verkenningen doen naar de blijvende effecten van de coronapandemie en monitoren wat er nu feitelijk gebeurt. Naast nieuwe fenomenen zien we dat bestaande trends worden versterkt, of juist omgebogen. Denk aan het thuis bestellen dat een enorme vlucht heeft genomen en de invloed daarvan op distributie, transport en winkelstraten. Of aan de nieuwe betekenissen die de openbare groene ruimte de afgelopen maanden kreeg. Mobiliteit, thuiswerk, gebruik van buitenruimte, logistiek en distributie, gezondheid en voedsel - het zijn allemaal terreinen waar de pandemie tijdelijk of langdurig invloed op zou kunnen hebben. De provinciaal adviseur ruimtelijke kwaliteit wil zich daarbij richten op de relatief nabije tijdshorizon van 2022-2027. Dat is het tijdvak waarvan hij verwacht te gaan zien welke effecten van de coronapandemie een langer durende of blijvende invloed hebben, en mogelijk actie van de provincie eisen. Dit project sluit aan bij de scenario- en impactverkenning verkenning 'Navigeren in de mist. Perspectieven na de coronapandemie' die wij in de afgelopen maanden hebben laten verrichten. Het advies van de PARK wordt eind 2021 verwacht.

Provinciale organisatie

Vanwege de huidige coronabeperkingen gebruiken we de ruimtes op het provinciehuis en in het Y-gebouw niet om te werken of voor ontmoetingen. De provinciale organisatie zit nog in de diepste fase van onze Provincie Zuid-Holland-routekaart. In deze fase is de dienstverlening vanuit het provinciehuis tot een minimum beperkt. Het digitaal thuiswerken wordt zo goed mogelijk gefaciliteerd, met onder andere uitlening van stoelen en schermen aan medewerkers die dit nodig hebben. Ook zijn er nog steeds werkplekken in geval van nood. Er wordt gewerkt aan een toekomstperspectief voor het moment waarop de deur van het provinciehuis weer op een kier

kan. In de komende periode stellen we wel ruimte beschikbaar voor doelen van maatschappelijk belang, zoals verkiezingen en scholen.

Wij hopen u hiermee voor nu voldoende te hebben geïnformeerd. Uiteraard zullen wij u in de komende tijd via de informatievoorziening op specifieke beleidsterreinen op de hoogte blijven houden van corona-gerelateerde ontwikkelingen. Wij zijn voornemens om u voor het zomerreces weer een algemene informatiebrief te sturen.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland,
secretaris, voorzitter,

drs. H.M.M. Koek

drs. J. Smit

Bijlagen:

- Overzicht concrete maatregelen 6 april 2021